

миронівська' (6,60 т/га) по сидеральному пару, а найнижчу – в сорту 'МПП Княжна' (4,90 т/га) після попередника соя. В середньому ж за роки досліджень (2022–2024 рр.) найвищу врожайність у сортів отримано після попередника квасоля (7,50–7,90 т/га) за сівби 15 вересня, а найнижчу після попередника соя (4,20–4,50 т/га) за сівби 15 жовтня.

Вихід кондиційного насіння залежно від попередників, строків сівби та позакореневого підживлення в середньому становив 80–85%. Найвищий вихід кондиційного насіння в роки досліджень (2022–2025 рр.) отримано в сорту 'МПП Княжна' (85%) після попередника квасоля, а найнижчий у сортів 'МПП Валенсія' (82%) після попередника соя.

За результатами наших досліджень, порівнюючи сорти між собою, було виявлено, що маса вирощеного насіння змінювалась залежно від генотипу, попередника, строку сівби та сорту.

Так, під час вирощування пшениці м'якої озимої за досліджуваною технологією маса 1000 насінин у 2022–2025 рр. була найвищою у сорту 'МПП Княжна' (48,5 г) за сівби після попередника квасолі. В середньому в досліджуваних нами сортів пшениці маса 1000 насінин була вищою на 2,6 г після попередника квасоля, у порівнянні з попередником соя.

Щодо активності накльовування, суттєвої різниці залежно від попередників і строків сівби не

виявлено. Лише встановлено сортову різницю. Так найвищі показники активності накльовування були в сортів 'МПП Валенсія' (78–81%) та 'МПП Княжна' (75–78%), а найнижчий – у сорту 'МПП Вишиванка' (65–72%).

Активність накльовування насіння залежно від попереднього впливу попередників, строків сівби та позакореневого підживлення в середньому сформувалась на рівні 65–70%. Найвища активність накльовування насіння в роки досліджень спостерігалась в сорту 'МПП Валенсія' (80%) після попередника квасоля, а найнижча була у сортів 'МПП Вишиванка' (69%) та 'Трудівниця миронівська' (67 %) після попередника соя.

Впливу попередників і строків сівби на енергію проростання насіння не виявлено, лише відмічено, що цей показник був дещо вищий в окремих сортів після попередника квасоля порівняно з попередником соя.

Якщо аналізувати енергію проростання насіння пшениці м'якої озимої залежно від попереднього впливу попередників, строків сівби та позакореневого підживлення, то величина даного показника в середньому сформувалась на рівні 97%. Найвища енергія проростання насіння в роки досліджень (2022–2025 рр.) спостерігалась в сортів 'МПП Княжна' (98%) по попереднику квасоля, та 'МПП Княжна' по попереднику соя – 96%.

УДК 633.11

Тоцький В. М.*, кандидат с.-г. наук, завідувач лабораторії кормовиробництва та інтегрованого захисту рослин.

Глуценко Л. Д., кандидат с.-г. наук, с. н. с. лабораторії кормовиробництва та інтегрованого захисту рослин.

Полтавська державна сільськогосподарська дослідна станція ім. М. І. Вавилова Інституту свинарства і АПВ НААН України

*e-mail: vtockij276@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПОГОДНИХ УМОВ ТА РЕАКЦІЯ НА НИХ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ РІЗНИХ СЕЛЕКЦІЙНИХ УСТАНОВ

Однією з основних злакових культур є пшениця, яка посідає друге місце у світі серед зернових культур. Середня врожайність зерна у світі сягає приблизно від 3,1 т/га до 3,58 т/га, у європейських країнах – у межах 5,6 т/га. В Україні середня врожайність варіюється від 4,31 до 4,76 т/га, що перевищує світові значення, але відстає від європейського рівня. Збільшення врожайності зерна пшениці озимої значною мірою залежить від підбору сортів для вирощування. Серед основних важливих ознак нових сортів пшениці озимої значне місце посідає їхня адаптованість до несприятливих абіотичних чинників, у тому числі до змін у кліматі. Тому підбір сортів пшениці озимої, які б були пристосовані до наших умов і давали стабільну високу продуктивність залишається актуальною проблемою.

Для визначення показників урожайності зерна пшениці озимої була проведена порівняльна оцінка сортів, рекомендованих для впровадження у виробництво. Дослідження проводили протягом сільськогосподарського 2024–2025 років на Полтавській державній с.-г. дослідній станції ім. М. І. Вавилова. Предметом дослідження були

сорта пшениці озимої різних селекційних установ (Полтавський державний аграрний університет, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН, Миронівський інститут пшениці ім. В. М. Ремесла НААН, Селекційно-генетичний інститут НЦНС).

Технологія вирощування пшениці озимої в досліді загальноприйнята для ґрунтово-кліматичної зони. Попередник – зернобобові культури. Сівба проведена 10 жовтня. Після відновлення вегетації здійснено прикореневе підживлення аміачною селітрою (100 кг/га у ф. в.). Посівна площа ділянки 80 м², облікової – 40 м².

Ґрунт земельної ділянки – чорнозем типовий малогумусний. Механічний склад ґрунту – важкий суглинок. Характеризується такими агрохімічними показниками: вміст гумусу в шарі 0–20 см – 4,9–5,2%, 20–40 см – 3,91% і на глибині 150–170 см – 0,71%. За даними агрохімічного обстеження ґрунти дослідного поля добре забезпечені основними елементами живлення рослин. В орному шарі міститься 11–13 мг азоту, що гідролізується (за Корнфільдом), 10–15 мг рухомого фосфору (за Чириковим), 16–20 мг обмінного калію на 100 г ґрунту (за Чириковим).

Клімат Полтавської області помірно-континентальний з нестійким зволоженням, холодною зимою і жарким, а часто і сухим літом. Середньобіогорічна температура повітря становить 8,0°C, кількість опадів – 519 мм. Погодні умови в рік проведення досліджень відрізнялися від середньобіогорічних і виявилися досить несприятливими для вирощування пшениці озимої. Відсутність продуктивних опадів протягом липня–вересня 2024 року не давала можливості провести якісний обробіток ґрунту та сівбу. І тільки завдяки випаданню дощу у першій декаді жовтня в кількості 20 мм, дані операції вдалося провести. У другій декаді жовтня випало ще 19,3 мм, що сприяло більш дружньому проростанню насіння. Однак за температурним режимом на період проростання насіння спостерігалося зниження середньодобової температури в середньому до + 9,7°C. За таких умов сході пшениці озимої з'явилися через два тижні. В третій декаді середньодобова температура повітря становила +10°C, а денна – 12,5–17°C, що дало змогу покращити умови для росту та розвитку рослин. У першій і другій декадах листопада температура повітря знизилася і в середньому склала +4,8°C та 3,5°C, відповідно. Кількість опадів за листопад становила 50,5 мм. У середині місяця відбулося припинення вегетації рослин. Посіви пшениці озимої увійшли у зиму у фазі кущення. Температура повітря зимових місяців була строкатою. Загальною вона була значно вищою від середньостатистичних даних цієї пори року, але знаходилася у широкому діапазоні, від від'ємних до позитивних показників. Середньодобова температура повітря за три місяці становила – 0,9°C, що на 3,1°C більше порівнюючи з багаторічними показниками. Сума опадів за зимовий період склала 59,7 мм, що менше на 58,1 мм відносно багаторічних даних. У цілому погод-

ні умови були сприятливими для перезимівлі культури. Більш складними виявилися погодні умови після відновлення вегетації, яке відбулося 10 березня. Гідротермічні умови, що склалися на протязі весняно-літнього періоду були дуже контрастними. Так підвищення температури, яке розпочалося уже з середини першої декади березня місяця і продовжувалося протягом всієї весни з затяжними березневими і квітневими заморозками, та посушливими березнем, квітнем, червнем негативно вплинули на ріст і розвиток пшениці озимої. Все це відобразилося на кінцевому результаті – урожайності. За отриманими даними досліджень урожайність пшениці озимої коливалася від 1,89 т/га до 4,73 т/га, залежно від сорту. Найбільшу середню врожайність по групах сформували сорти СГІ НЦНС та Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва, відповідно 3,30 т/га та 3,26 т/га. Серед сортів СГІ НЦНС можна відмітити 'Довіру одеську' з урожайністю 4,38 т/га, 'Максиму одеську' (4,03 т/га), 'Перемогу одеську' (3,88 т/га), 'Катрусу одеську' (3,79 т/га), 'Покровську' (3,74 т/га), 'Житницю одеську' (3,60 т/га), 'Злагоду одеську' (3,55 т/га). Із сортів Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва більшою врожайністю відзначилися 'Гайок' (4,73 т/га), 'Гармоніка' (3,73 т/га), 'Мізінка' (3,68 т/га), 'Мальованка' (3,50 т/га), 'Метелиця' (3,46 т/га). Середня врожайність сортів ПДАУ була на рівні 3,02 т/га. Серед них найбільшу врожайність сформували 'Магдалинівка' (4,36 т/га), 'Валенсія' (3,54 т/га), 'Герой Антонець' (3,17 т/га), 'Царичанка' (3,15 т/га). Врожайність сортів МП ім. В. М. Ремесла в середньому по групі склала 2,97 т/га. Найбільш урожайними серед них були 'Вежа миронівська', 'МП Феерія' – 3,55 т/га, 3,43 т/га відповідно.

Проведені дослідження дали змогу виявити адаптивність різних сортів пшениці озимої до кліматичних умов нашого регіону.

УДК 633.63:631.52:575.125

Труш С. Г., кандидат с.-г. наук, заступник директора з наукової роботи

Парфенюк О. О., кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник

Баланюк Л. О., завідувач лабораторії селекції буряків цукрових і кормових

Татарчук В. М., науковий співробітник

Дослідна станція Київського аграрного університету НААН

e-mail: oksana_parfenyuk@ukr.net

ДОБІР БАТЬКІВСЬКИХ КОМПОНЕНТІВ ОДНОРОСТКОВИХ ГІБРИДІВ БУРЯКІВ КОРМОВИХ У СЕЛЕКЦІЇ НА ГЕТЕРОЗИС

Роль генетичних особливостей сучасних сортів і гібридів сільськогосподарських культур в інтенсифікації галузі рослинництва є досить значимою. Одним з найбільш актуальних і водночас досить складним напрямом досліджень в селекції буряків кормових є створення односторккових гібридів на стерильній основі. Їх перевага над сортами-популяціями полягає в тому, що ми отримуємо 100%-ву гібридність насіння і максимальний прояв гетерозису за найбільш значимими господарсько-цінними ознаками. Складність же цієї роботи обумовлена насамперед селекційно-гене-

тичною якістю вихідного матеріалу та можливостями створення й селекційної підтримки трьох батьківських компонентів, особливо односторккових ліній О-типу та їх аналогів з ЦЧС.

Окрім високої комбінаційної здатності, базової продуктивності, рівня стерильності пилку та плідності насіння компонентів схрещування в буряків кормових необхідний постійний контроль таких важливих селекційних ознак як форма і забарвлення коренеплоду, рівень його заглиблення в ґрунт, архітектоніка листового апарату тощо.